

VERBONDEN IN ZORG

Dit fotoboek kwam tot stand in het kader van SOLIGION, een interdisciplinair onderzoeksproject naar religieus en levensbeschouwelijk geïnspireerde solidariteit in de welvaartsstaat. SOLIGION was een interuniversitair samenwerkingsverband tussen professoren en onderzoekers van de Universiteit Antwerpen, de KU Leuven en de Universiteit Gent. Het onderzoek liep tussen 2020 en 2024 en werd uitgevoerd met steun van de Vlaamse overheid (FWO-SBO).

Meer info: www.soligion.be

© 2025, Bert De Munck, Patrick Loobuyck, Stijn Oosterlynck, Elisabet Van Wymeersch en Pelckmans Uitgevers nv
pelckmans.be
Brasschaatsteenweg 308, 2920 Kalmthout, België

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever, behalve in geval van wettelijke uitzondering. Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced, stored or made public by any means whatsoever, whether electronic or mechanical, without prior permission in writing from the publisher.

Vormgeving: Jirka De Preter
Omslagontwerp: Pelckmans Uitgevers
Omslagbeeld & foto's: Jelle Vermeersch

D/2025/0055/292
ISBN 978 94 6234 918 6
NUR 740, 758
THEMA JKS, JBFA, YXP

pelckmans.be

 facebook.com/pelckmans.be

 instagram.com/pelckmans.be

Bert De Munck, Patrick Loobuyck, Stijn Oosterlynck & Elisabet Van Wymeersch

VERBONDEN IN ZORG

*Fotografische verhalen
van Jelle Vermeersch
over solidariteit, religie
en diversiteit*

P E L C K M A N S

INLEIDING

VERBONDEN IN ZORG EN SOLIDARITEIT

Dit boek brengt fotografische verhalen die getuigen van levensbeschouwelijk geïnspireerde solidariteit. Met zijn camera en oog voor krachtige beelden maakt fotograaf Jelle Vermeersch verbinding met de leefwereld van mensen die zich, vanuit hun religie of levensbeschouwing, inzetten voor anderen. Voor mensen die het minder goed hebben of nood hebben aan steun. Zijn beelden tonen hoe solidariteit zichtbaar wordt in kleine en grote daden. In zacht licht en met natuurlijke composities vangt hij momenten van authenticiteit, kwetsbaarheid en kracht. Met een scherp oog voor detail komt de mens centraal te staan, niet alleen in portret, maar vooral in handeling, in gebaar, in ontmoeting. Zo krijgen de beelden een tijdloze en eerlijke uitstraling.

De foto's worden vergezeld van een korte tekst waarin het initiatief wordt voorgesteld en ook de betrokkenen zelf even aan het woord komen. Zo vertellen de beelden een uniek en gelaagd verhaal van inzet en zorgzaamheid, gedragen door empathie

en levensbeschouwelijk engagement. Het boek toont de rijkdom aan religieuze diversiteit, maar ook de universele waarden die mensen met elkaar verbinden: solidariteit, compassie en wederzijds respect. Voor wie zoekt naar hoop, menselijkheid en een bron van inspiratie voor eigen engagement, is dit boek een uitnodiging. Een ode aan het vermogen van mensen om geraakt te worden door het lot van anderen.

EEN VERANDERD LANDSCHAP

De beelden en verhalen in dit boek komen uit verschillende plekken in Vlaanderen en Brussel. Net als elders in West-Europa is het levensbeschouwelijke landschap hier de afgelopen vijftig jaar sterk veranderd. Vlaanderen is enerzijds minder religieus geworden en anderzijds veel diverser. Sinds de jaren 1970 maakte deze van oorsprong katholieke regio een transformatie door naar een grotendeels seculiere, ontzuilde en superdiverse samenleving.

Die diepgaande verandering maakt het huidige landschap vrij complex. Er lijken zelfs twee tegengestelde bewegingen tegelijk

gaande. Secularisering en ontkerkelijking doen religie uit de samenleving verdampen. De samenleving die overal, van in de school tot in de slaapkamer, van God en zijn gebod doordrongen was, is nu een samenleving waarin kerken leeglopen en te koop staan. Priesters en bisschoppen die destijds veel macht en invloed hadden, vergrijzen zienderogen en hebben veel aan morele autoriteit moeten inboeten. Vlaanderen heeft op korte tijd nogal drastisch afscheid genomen van het geloof en de bijbehorende morele en culturele referentiekaders die eeuwenlang richting gaven aan het leven.

Tegelijk zijn religie en levensbeschouwing niet uit de samenleving verdwenen. Integendeel, onder meer door migratie is religie opnieuw meer zichtbaar geworden in de publieke ruimte.

De islam valt daarbij het meest op, maar ook andere religies vinden hun plaats: de joden in Antwerpen en Brussel, evangelicals uit Afrikaanse migratie, katholieke en orthodoxe christenen die uit Oost-Europa komen, en sikhs en jaïns die uit India afkomstig zijn.

WEDERZIJD WANTROUWEN

Deze complexe situatie leidt soms tot verwarring, zowel bij wie hier al lang woont als bij wie recenter is aangekomen. Want enerzijds is de seculiere samenleving het wat verleerd om met publieke uitingen van levensbeschouwing en religie om te gaan. Het is soms alsof geloven wel mag, maar alleen thuis of in de kerk of moskee. Anderzijds zijn zich hier mensen komen vestigen met een zelfbewuste levensbeschouwelijke identiteit, die zich niet laat opsluiten in de private context. Bovendien hebben de nieuwe religies vaak maar weinig ervaring met een seculiere cultuur waarin ze nu hun plaats moeten zoeken. Zij moeten zonder veel kompas en houvast hun weg zien te vinden in een cultuur waar religie niet langer vanzelfsprekend is. Dat leidt begrijpelijkerwijs soms tot wrijving.

Door dat alles is levensbeschouwelijke diversiteit vandaag niet onbesproken. Levensbeschouwelijke groepen kijken soms wantrouwig naar de overheid, die in hun ogen te weinig respect toont voor godsdienstvrijheid en de eigenheid van levensbeschouwelijke tradities. Media, politiek en overheidsdiensten kijken op hun beurt met argwaan naar

religieuze overtuigingen en initiatieven. Geloven in iets transcendent of vasthouden aan religieuze teksten en geboden wordt al snel gezien als iets dat in strijd is met de emancipatie van het individu, het streven naar gelijkheid tussen man en vrouw, en andere democratische principes.

Bovendien komen religies vaak negatief in het nieuws in het kader van berichtgeving over grensoverschrijdend gedrag, conflict, fundamentalisme, seksueel misbruik en andere vormen van machtsmisbruik.

Ook in dit boek komen potentiële fricties aan de oppervlakte tussen religieuze overtuigingen en de waarden van gelijkheid en emancipatie waarop vanuit een meer seculier perspectief vaak prat wordt gegaan. We hebben er bewust voor gekozen om ze 'ongecensureerd' weer te geven, ook als we er zelf niet meteen achter staan.

EEN MENSELIJK GEZICHT

Dit is de paradoxale situatie waarin we ons bevinden en waar we ook uiting willen aan geven: net op het moment dat de samenle-

ving haar hoogtepunt van secularisering meemaakt, brengt migratie (minder bekende vormen van) religie en levensbeschouwelijke inspiratie binnen. Het katholicisme is hier nooit helemaal verdwenen en leeft ook verder in heel wat solidariteitsinitiatieven, soms nog geworteld in de oude verzuiling. Maar daarnaast zijn er, vanuit een veelheid aan religieuze tradities, nieuwe praktijken van zorg en verbondenheid ontstaan.

Deze initiatieven zijn vaak bescheiden en bieden een vorm van aanvullende solidariteit. Ze richten zich op wie anders gemakkelijk uit beeld zou verdwijnen: mensen in kwetsbare situaties, vaak aan de randen van de samenleving. Ze bereiken mensen die voor andere organisaties vaak moeilijk toegankelijk zijn. Ze bieden vormen van ondersteuning en zorg aan die door gevestigde of seculiere organisaties minder snel als een nood onderkend worden.

Solidariteit krijgt hier vele gezichten: via opvang, hulp bij basisbehoeften, administratieve ondersteuning, psychologische of spirituele begeleiding, of simpelweg door aanwezigheid, een luisterend oor, erkenning en het delen van een koffie of een bord soep. Zeker in de grootstedelijke context nemen die levensbeschouwelijk geïnspireerde initiatieven een plaats in die nie-

mand nog kan negeren. Ze weven draden van verbondenheid in een gefragmenteerde samenleving.

GERAAKT DOOR DE ANDER

De foto's en verhalen in dit boek nodigen uit om het wederzijdse wantrouwen te overstijgen.

Solidariteitsinitiatieven laten het door en door menselijke gezicht zien van levensbeschouwelijke tradities.

Verskillende levensbeschouwingen hebben natuurlijk elk hun eigen terminologie, bronnen en teksten met uiteenlopende voorschriften over hoe solidariteit er in theorie moet uitzien. Maar wat dit boek wil tonen, zijn de concrete praktijken en in het bijzonder de mensen die erachter schuilen. Wat drijft hen? Wat raakt hen? Wat verbindt hen met wie zorg nodig heeft? We hopen met dit boek een authentiek beeld te kunnen geven van de levensbeschouwe-

lijke, religieuze en morele motivaties achter solidariteitspraktijken en maatschappelijk engagement.

De aandacht voor de nood van kwetsbare mensen, vaak ongezien of ongehoord, verbindt mensen van allerlei levensbeschouwelijke achtergronden. Humanisten, christenen, moslims, joden, boeddhisten en anderen vinden in hun traditie inspiratie om zorg op te nemen voor anderen, in het bijzonder voor wie dreigt uitgesloten te worden. Vaak richten levensbeschouwelijke solidariteitsinitiatieven zich op mensen of noden die door de mazen van het net van de welvaartsstaat vallen. Dit, vaak stille, engagement verdient meer aandacht en zichtbaarheid.

De mensen in dit boek laten zich raken én handelen. In hun kwetsbaarheid en kracht, in hun overtuiging en mededogen, dragen zij bij aan een samenleving waarin zorg en solidariteit centraal blijven staan. Dit boek wil een steentje bijdragen om dat menselijke facet van levensbeschouwing opnieuw meer aandacht te geven.

'T VLOT

Antwerpen

‘Hier zie je het evangelie gebeuren.
Je moet het niet preken, je ziet het
gebeuren. Mensen lijden, maar in dat
lijden zie je tekenen van solidariteit,
kleine goedheid.’

Niek Everts is pastoraal werker en coördinator van 't Vlot, een werking die zich richt op het ondersteunen van straatbewoners. In het hartje van de Seefhoek in Antwerpen verzorgt 't Vlot een onthaalplek voor dak- en thuislozen, een soort van 'woonkamer' waar straatbewoners gewoon als mens benaderd worden. Gesprekken gaan er over maatschappelijk actuele thema's. Of gewoon over koetjes en kalfjes, soms ook over de problematieken waarmee de bezoekers kampen.

Die nadruk op 'gewone' connecties staat centraal in de werking van 't Vlot en is de ontstaansreden van de organisatie. De plek werd in 2003 opgericht op vraag van Antwerpse drugsgebruikers. Deze vonden dat men, hoewel men heel wat contact had met een specifieke groep van de samenleving – bijvoorbeeld met hulpverleners, advocaten, psychiaters – de gewone connecties miste.